

โมเดลการบริหารตามหลักพุทธวิธีที่ส่งผลต่อคุณลักษณะผู้ประกอบการของนักศึกษา

ในสถานศึกษาสังกัดสถาบันการอาชีวศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ*

A MANAGEMENT MODEL BASED ON BUDDHIST PRINCIPLES AFFECTING STUDENTS' ENTREPRENEURIAL CHARACTERISTICS IN EDUCATIONAL INSTITUTIONS UNDER THE NORTHEAST VOCATIONAL EDUCATION INSTITUTE

เฉลิมเกียรติ ถีอาสนา*, สุเทพ เมย์ไธสง, จิราภรณ์ พันสว่าง

Chalermgiat Theeasana*, Suthep Maythaisong, Jiraporn Phansawang

สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬารามราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด ร้อยเอ็ด ประเทศไทย

Program in Education Administration, Mahamakut Buddhist University, Roi Et Campus, Roi Et, Thailand

*Corresponding author E-mail: chalermgiat.thee@student.mbu.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ แบ่งเป็น 3 ระยะ ระยะที่ 1 วิเคราะห์และสังเคราะห์ หลักการ แนวคิด และทฤษฎีจากเอกสารและงานวิจัย เพื่อศึกษาองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ กับผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน เครื่องมือ คือ แบบสัมภาษณ์ เก็บรวบรวมข้อมูลเบื้องต้นด้วยวิธีการจดบันทึกและอัดเสียง ระยะที่ 2 ดำเนินการเพื่อตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างกับผู้บริหารและครูผู้สอน จำนวน 604 คน เครื่องมือ คือ แบบสอบถาม ผ่านการตรวจสอบความเที่ยงตรงจากผู้เชี่ยวชาญ 5 คน และการทดลองใช้ 40 คน สถิติที่ใช้ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สถิติขั้นสูง การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันและวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง ระยะที่ 3 สร้างโมเดลการบริหารตามหลักพุทธวิธีบูรณาการ PAOR ประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ โดยการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ 15 คน และ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย จำนวน 30 คน เครื่องมือ คือ แบบประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และแบบประเมินโมเดล สถิติที่ใช้ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า ระยะที่ 1 ผลการศึกษาองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบหลัก 17 องค์ประกอบย่อย 85 ตัวบ่งชี้ จำแนกเป็น การบริหารตามหลักพุทธวิธี จำนวน 25 ตัวบ่งชี้ สมรรถนะวิชาชีพครูอาชีวศึกษายุคดิจิทัล 30 ตัวบ่งชี้ คุณลักษณะผู้ประกอบการนักศึกษาอาชีวศึกษา 30 ระยะที่ 2 ผลโมเดลการบริหารตามหลักพุทธวิธีและคุณลักษณะผู้ประกอบการของนักศึกษาในสถานศึกษาสังกัดสถาบันการอาชีวศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ($\chi^2 = 141.255$ df = 116, $\chi^2/df = 1.12172$, P-Value = 0.756, CFI = 0.993, TLI = 0.992, RMSEA = 0.019, SRMR = 0.028) ระยะที่ 3 ผลการประเมินโมเดลการบริหารตามหลักพุทธวิธีฯ สัมมนาผู้เชี่ยวชาญ ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: การบริหารตามหลักพุทธวิธี, คุณลักษณะผู้ประกอบการ, นักศึกษาอาชีวศึกษา, อิทธิบาท 4, สมการโครงสร้าง

Abstract

This research was divided into three phases. Phase 1 involved analyzing and synthesizing principles, concepts, and theories from documents and research to study components and indicators with 3 experts. Initial data was collected through interviews using notetaking and audio recordings. Phase 2 involved testing the model's consistency with empirical data by collecting data from a sample of 604 administrators and teachers. A questionnaire was used, validated by 5 experts and pilot-tested with 40 participants. Statistical analyses included percentages, means, standard deviations, advanced statistics, confirmatory factor analysis, and structural equation modeling. Phase 3 involved creating a management model based on integrated Buddhist principles (PAOR). Its suitability and feasibility were evaluated through a seminar with 15 experts and 30 stakeholders. The tools used were a suitability and feasibility assessment form and a model evaluation form. Statistical analyses included means and standard deviations. The research findings revealed that Phase 1, consisting of 3 main components, 17 sub-components, and 85 indicators, was categorized as follows: Buddhist-based management (25 indicators), digital-era vocational teacher professional competencies (30 indicators), and vocational student entrepreneurial characteristics (30 indicators). Phase 2 showed that the model of Buddhist-based management and entrepreneurial characteristics of vocational students in vocational education institutions in the Northeast region were consistent with empirical data ($\chi^2 = 141.255$ df = 116, $\chi^2/\text{df} = 1.12172$, P-Value = 0.756, CFI = 0.993, TLI = 0.992, RMSEA = 0.019, SRMR = 0.028). Phase 3, an evaluation of the Buddhist-based management model through expert seminars on suitability, feasibility, and stakeholder engagement, showed a highest average score.

Keywords: Buddhist Management Principles, Entrepreneurial Characteristics, Vocational Students, Iddhipada 4, Structural Equation Modeling

บทนำ

ความท้าทายของโลกศตวรรษที่ 21 จากการปฏิวัติดิจิทัล (Digital Revolution) การเปลี่ยนแปลงสู่อุตสาหกรรม 4.0 (The Fourth Industrial Revolution) การดำเนินงานเพื่อบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนขององค์การสหประชาชาติ 2030 (SDGs 2030) และผลกระทบจากการเป็นประชาคมอาเซียน ประกอบกับแรงกดดันภายในประเทศจากการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรสู่สังคมสูงวัย การติดกับดักประเทศรายได้ปานกลาง และปัญหาด้านคุณภาพการศึกษาที่ยังขาดคุณธรรม จริยธรรม และการพัฒนาทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 ส่งผลให้ประเทศไทยจำเป็นต้องปฏิรูปการศึกษาภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2560 - 2579) และแผนการศึกษาแห่งชาติ (พ.ศ. 2560 - 2579) เพื่อนำพาประเทศสู่ความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน โดยเฉพาะการพัฒนากำลังคนตามแผนพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม ยุทธศาสตร์ที่ 5 ที่เน้นการพัฒนาทักษะด้านเทคโนโลยีดิจิทัลและความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน ในบริบทนี้ การบริหารตามหลักพุทธวิธีที่บูรณาการอริยบท 4 กับการพัฒนาคุณลักษณะผู้ประกอบการของนักศึกษาอาชีวศึกษา จึงเป็นแนวทางที่สำคัญในการสร้างบัณฑิตที่มีทั้งความรู้ความสามารถทางวิชาชีพ ความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม ควบคู่ไปกับจริยธรรม

ความรับผิดชอบต่อสังคม และความสามารถในการสร้างธุรกิจที่ยั่งยืนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560)

ระบบการศึกษาไทยยังประสบปัญหาหลายประการที่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพของผู้เรียนและการพัฒนาประเทศ ได้แก่ ปัญหาคุณภาพและมาตรฐานการจัดการศึกษาในทุกระดับ จุดอ่อนของระบบการศึกษาและการพัฒนาบุคลากรด้านวิทยาศาสตร์ ภาษาอังกฤษ และเทคโนโลยี การบริหารจัดการศึกษาของสถานศึกษาที่ยังไม่เหมาะสม และขาดความคล่องตัว รวมทั้งความเหลื่อมล้ำในด้านโอกาสและความเสมอภาคทางการศึกษา นอกจากนี้ ยังพบปัญหาสำคัญด้านคุณธรรม จริยธรรม และการขาดความตระหนักถึงความสำคัญของการมีวินัย ความซื่อสัตย์สุจริต และการมีจิตสาธารณะของคนไทยส่วนใหญ่ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560) โดยเฉพาะอย่างยิ่งในบริบทของการศึกษาอาชีวศึกษา ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการผลิตกำลังคนระดับช่างฝีมือและเทคนิคสู่ตลาดแรงงาน ยังขาดการพัฒนาคุณลักษณะผู้ประกอบการที่สมบูรณ์ ทั้งในด้านความคิดสร้างสรรค์ นวัตกรรม ความกล้าเสี่ยงอย่างมีเหตุผล และความรับผิดชอบต่อสังคม ประกอบกับผลกระทบจากสื่อสังคมออนไลน์ที่ส่งผลเสียต่อผลการเรียนและพฤติกรรมของนักศึกษา (Kigotho, W., 2023) จึงเป็นความจำเป็นเร่งด่วนที่ต้องพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการที่สามารถพัฒนาคุณลักษณะผู้ประกอบการของนักศึกษาอาชีวศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยบูรณาการภูมิปัญญาทางพุทธศาสนากับแนวคิดการจัดการสมัยใหม่

นักศึกษาในสถานศึกษาสังกัดสถาบันการอาชีวศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งเป็นกลุ่มเป้าหมายหลักในการผลิตกำลังคนระดับช่างฝีมือและเทคนิคเพื่อรองรับการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของภูมิภาค ยังประสบปัญหาสำคัญหลายประการที่ส่งผลต่อการพัฒนาคุณลักษณะผู้ประกอบการ ได้แก่ การขาดทักษะด้านเทคโนโลยีดิจิทัล และความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านที่จำเป็นสำหรับศตวรรษที่ 21 (กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม, 2559) การขาดแนวคิดและทัศนคติที่เอื้อต่อการเป็นผู้ประกอบการ อาทิ ความคิดสร้างสรรค์ นวัตกรรม ความกล้าเสี่ยงอย่างมีเหตุผล และการรับรู้โอกาสทางธุรกิจ รวมทั้งการขาดคุณธรรม จริยธรรม และความรับผิดชอบต่อสังคม ในการประกอบอาชีพ นอกจากนี้ ยังพบว่า นักศึกษาได้รับผลกระทบจากการติดสื่อสังคมออนไลน์ที่ส่งผลเสียต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและพฤติกรรมการเรียนรู้ (Kigotho, W., 2023) ประกอบกับระบบการบริหารจัดการของสถานศึกษาที่ยังขาดความเหมาะสมและความคล่องตัวในการพัฒนาคุณลักษณะผู้ประกอบการของนักศึกษาอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง ส่งผลให้บัณฑิตที่สำเร็จการศึกษายังไม่มีความพร้อมเพียงพอในการเป็นผู้ประกอบการหรือบุคลากรที่มีคุณภาพตามที่ต้องการ

จากสภาพปัญหาดังกล่าว การพัฒนาโมเดลการบริหารตามหลักพุทธวิธีที่บูรณาการหลักการบริหารของ Fayol, H. (POCCC ได้แก่ การวางแผน (P: Planning), การจัดองค์กร (O: Organizing), การบังคับบัญชาสั่งการ (C: Commanding), การประสานงาน (C: Coordination) และการควบคุม (C: Controlling)) กับอิทธิบาท 4 (ฉันทะ วิริยะ จิตตะ วิมังสา) เกิดเป็นองค์ประกอบย่อย เพื่อส่งผลต่อคุณลักษณะผู้ประกอบการของนักศึกษา ในสถาบันการอาชีวศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จึงมีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่ง โดยการวิจัยนี้บูรณาการภูมิปัญญาทางพุทธศาสนากับทฤษฎีการจัดการสมัยใหม่นี้ไม่เพียงแต่สอดคล้องกับบริบทสังคมไทยและปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง แต่ยังช่วยพัฒนานักศึกษาให้มีทั้งสมรรถนะทางวิชาชีพ ความคิดสร้างสรรค์ นวัตกรรม และจริยธรรมในการประกอบอาชีพ (Zsolnai, L. & Kovács, G., 2021); (Stirling, A., 2020) ผลการวิจัยที่ได้จะเป็นแนวทางในการพัฒนาระบบบริหารจัดการของสถานศึกษา การพัฒนาสมรรถนะครูผู้สอน และการยกระดับคุณภาพบัณฑิตอาชีวศึกษาให้มีความพร้อมในการเป็นผู้ประกอบการหรือบุคลากรที่มีคุณภาพตามมาตรฐานคุณวุฒิวิชาชีพ สามารถตอบสนองความต้องการของตลาดแรงงานและสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจและสังคมของภาคตะวันออกเฉียงเหนือและประเทศไทยอย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาองค์ประกอบและตัวบ่งชี้การบริหารตามหลักพุทธวิธีและคุณลักษณะผู้ประกอบการของนักศึกษาในสถานศึกษา สังกัดสถาบันการอาชีวศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
2. เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลการบริหารตามหลักพุทธวิธีที่ส่งผลต่อคุณลักษณะผู้ประกอบการของนักศึกษาในสถานศึกษา สังกัดสถาบันการอาชีวศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือกับข้อมูลเชิงประจักษ์
3. เพื่อประเมินโมเดลการบริหารตามหลักพุทธวิธีที่ส่งผลต่อคุณลักษณะผู้ประกอบการของนักศึกษาในสถานศึกษา สังกัดสถาบันการอาชีวศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัยใช้วิธีวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Method Research) ซึ่งมีทั้งวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Method) และวิธีวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Method) ซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัย 3 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 ศึกษาองค์ประกอบและตัวบ่งชี้การบริหารตามหลักพุทธวิธีและคุณลักษณะผู้ประกอบการของนักศึกษาในสถานศึกษา สังกัดสถาบันการอาชีวศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยการศึกษาวิเคราะห์สังเคราะห์หลักการแนวคิดทฤษฎีจากเอกสารและงานวิจัยเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาโมเดลการบริหารจัดการองค์ประกอบของโมเดล

ระยะที่ 2 ตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลการบริหารตามหลักพุทธวิธีที่ส่งผลต่อคุณลักษณะผู้ประกอบการของนักศึกษาในสถานศึกษา สังกัดสถาบันการอาชีวศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือกับข้อมูลเชิงประจักษ์

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน จากสถานศึกษาสังกัดสถาบันการอาชีวศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 4 จังหวัด (ร้อยแก่นสารสินธุ์) จำนวน 13 แห่ง ได้แก่ ร้อยเอ็ด 3 แห่ง ขอนแก่น 3 แห่ง มหาสารคาม 3 แห่ง และกาฬสินธุ์ 4 แห่ง รวมประชากรทั้งสิ้น 1644 คน กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน จากสถานศึกษาสังกัดสถาบันการอาชีวศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ การวิจัยครั้งนี้ใช้สถิติการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis: CFA) เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้าง (Construct Validity) และความเชื่อมั่นเชิงโครงสร้าง (Construct Reliability: CR) ในการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันใช้กลุ่มตัวอย่างเป็นไปตามเกณฑ์การหาขนาดของกลุ่มตัวอย่างสำหรับการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันตามแนวคิดของ Comrey, A. L. & Lee, H. B. เพื่อความเชื่อมั่นและความเพียงพอที่เหมาะสม จึงเลือกกลุ่มตัวอย่างที่ 604 คนโดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) และการสุ่มตัวอย่างอย่างง่าย (Simple Random Sampling) จากประชากรผู้บริหาร 138 คน เลือกมา 37 คน จากประชากรครู 1,476 คน สุ่มมา 567 คน ขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่มีความเหมาะสมของการวิเคราะห์ในระดับดีมาก ตั้งแต่ 500 คน ขึ้นไป (Comrey, A. L. & Lee, H. B. , 1992)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยมีลักษณะเป็นแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) จำแนกเนื้อหาตามองค์ประกอบหลัก ดังนี้ องค์ประกอบที่ 1 การบริหารตามหลักพุทธวิธี องค์ประกอบที่ 2 สมรรถนะวิชาชีพครูอาชีวศึกษายุคดิจิทัล และองค์ประกอบที่ 3 คุณลักษณะผู้ประกอบการของนักศึกษาอาชีวศึกษา ตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นตามกรอบแนวคิดและนิยามศัพท์เฉพาะและนำเสนอให้ ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คนเพื่อเก็บข้อมูลเบื้องต้น ด้วยการจดบันทึกและอัดเสียง เกี่ยวกับองค์ประกอบหลัก องค์ประกอบย่อยที่เหมาะสม และผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) คำนวณค่าดัชนีความสอดคล้อง (CVI) ได้ค่า S-CVI = 0.83 (ผ่านเกณฑ์ > 0.80) (Polit, D. F. & Beck, C. T. , 2012) จากนั้นทดลองใช้ (Try Out) กับวิทยาลัยเทคนิคหนองคาย จำนวน 42 คน

ไม่ใช้กลุ่มตัวอย่าง และหาความเชื่อมั่นด้วยสูตรสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) ได้ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ 0.967 ในการสร้างเครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูล

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล 1) ผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยขอหนังสืออนุเคราะห์ตอบแบบสอบถาม เพื่อประกอบการจัดทำดัชนีจากบัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ดเพื่อขออนุญาตและขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง 2) ผู้วิจัยเก็บข้อมูลแบบออนไลน์จากกลุ่มตัวอย่าง โดยให้ผู้ตอบแบบสอบถามสแกน QR Code เพื่อตอบแบบสอบถามและผู้วิจัยส่งหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการตอบแบบสอบถามพร้อมส่งแบบสอบถามถึงสถานศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่างโดยทางไปรษณีย์พร้อมทั้งแนบของติดแสตมป์เพื่อให้ตอบแบบสอบถามกลับคืนมาทางไปรษณีย์ และ 3) ตรวจสอบข้อมูลแบบสอบถามที่สมบูรณ์เพื่อนำแบบสอบถามที่ได้รับไปทำการวิเคราะห์ข้อมูลและประมวลผลทางสถิติต่อไป

4. สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) วิเคราะห์ความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้าง (Construct Validity) วิเคราะห์องค์ประกอบ Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy (KMO) วิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis: CFA) และวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง (Structural Equation Modeling: SEM)

ระยะที่ 3 ประเมินโมเดลการบริหารตามหลักพุทธวิธีที่ส่งผลต่อคุณลักษณะผู้ประกอบการของนักศึกษาในสถานศึกษา สังกัดสถาบันการอาชีวศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาเอกสารขั้นตอนวิธีการสร้าง โมเดลการบริหารตามหลักพุทธวิธีบูรณาการ PAOR

ขั้นตอนที่ 2 สร้างโมเดลการบริหารตามหลักพุทธวิธีบูรณาการ PAOR โดยการนำโมเดลการบริหารตามหลักพุทธวิธีบูรณาการ PAOR ยึดปรัชญาหลัก คือ การบริหารด้วยปัญญา พัฒนาด้วยธรรม สร้างผู้ประกอบการที่มีคุณธรรม และตั้งอยู่บนหลักการสำคัญ 5 ประการ ผสมผสานหลักการบริหารสากล (Fayol, H., 1977) กับหลักพุทธธรรมอริยบท 4 (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต), 2559) ผ่านวงจร PAOR ที่หมุนเวียนและพัฒนาขึ้นเป็นเกลียว (Kolb, D. A., 1984) หลักการมีส่วนร่วมที่เน้นการมีส่วนร่วมของทุกคนโดยหลักการยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ที่มุ่งพัฒนาคุณลักษณะผู้ประกอบการของนักศึกษาทั้ง 6 ด้านตามแนวคิดองค์กรแห่งการเรียนรู้ (Senge, P. M., 1990) ที่มุ่งสร้างระบบการพัฒนาที่ต่อเนื่องและยั่งยืนในระยะยาว เพื่อสร้างผู้ประกอบการที่มีทั้งความสามารถและคุณธรรม

ขั้นตอนที่ 3 นำโมเดลการบริหารตามหลักพุทธวิธีบูรณาการ PAOR สร้างขึ้นเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาคุณาภิพนธ์เพื่อพิจารณาตรวจสอบและให้ข้อเสนอแนะ

ขั้นตอนที่ 4 ประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ ของโมเดลการบริหารตามหลักพุทธวิธีบูรณาการ PAOR โดยแบบประเมินในรูปแบบการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ (Connoisseurship) จากการระดมความเห็นจากผู้เชี่ยวชาญ และผู้ทรงคุณวุฒิตามคุณสมบัติที่คัดเลือกไว้ จำนวน 15 คน ที่มีคุณสมบัติของผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิโดยมาจากการเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) ให้มาวิพากษ์ร่างโมเดลการบริหารตามหลักพุทธวิธีบูรณาการ PAOR ก่อนประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ นำไปสู่การดำเนินการแก้ไขปรับปรุงให้เป็นโมเดลสมบูรณ์

ขั้นตอนที่ 5 ปรับปรุงและแก้ไข โมเดลการบริหารตามหลักพุทธวิธีบูรณาการ PAOR ตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ (Connoisseurship) ได้ โมเดลที่มีประสิทธิภาพและนำโมเดลไปประเมินกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholders) จำนวน 30 คน

ผลการวิจัย

โมเดลการบริหารตามหลักพุทธวิธีที่ส่งผลต่อคุณลักษณะผู้ประกอบการของนักศึกษาในสถานศึกษาสังกัดสถาบันการอาชีวศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีผลการวิจัย ดังนี้

1. ผลการศึกษาโมเดลการบริหารตามหลักพุทธวิธีที่ส่งผลต่อคุณลักษณะผู้ประกอบการของนักศึกษาในสถานศึกษาสังกัดสถาบันการอาชีวศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบหลัก 17 องค์ประกอบย่อย พบว่า

1.1 ผลค่าเฉลี่ย องค์ประกอบหลักที่ 1 การบริหารตามหลักพุทธวิธีโดยภาพรวม มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.39$ S.D. = 0.50) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อปรากฏว่า ผลค่าเฉลี่ย องค์ประกอบย่อย อันดับ 1 การควบคุมเพื่อการพัฒนา มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.40$ S.D. = 0.50) อันดับ 2 การจัดองค์การที่ส่งเสริมความ پاکเพียร มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.39$ S.D. = 0.73) อันดับ 3 การประสานงานแบบสะท้อนคิด มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.39$ S.D. = 0.73) อันดับ 4 การนำด้วยสติและความเอาใจใส่ มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.39$ S.D. = 0.73) และอันดับ 5 ความเป็นผู้นำทางเทคโนโลยี มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.30$ S.D. = 0.75)

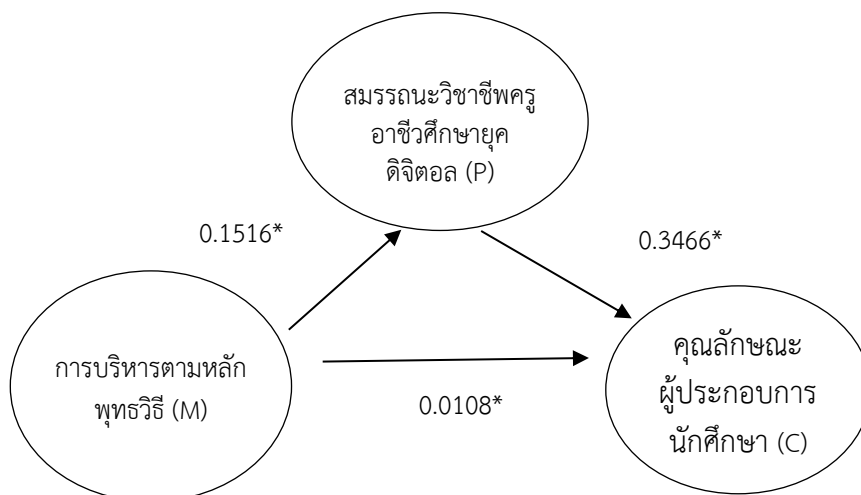
1.2 ผลค่าเฉลี่ย องค์ประกอบหลักที่ 2 องค์ประกอบหลักสมรรถนะวิชาชีพครู อาชีวศึกษายุคดิจิทัล มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} =$ S.D. = 0.44) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อปรากฏว่าค่าเฉลี่ยองค์ประกอบย่อย อันดับ 1 ความรู้ในเนื้อหาวิชาและการสอน ($\bar{X} = 3.96$ S.D. = 0.45) อันดับ 2 การจัดการเรียนรู้เชิงรุกและปฏิบัติจริง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.86$ S.D. = 0.44) อันดับ 3 การประเมินและการให้ข้อมูลย้อนกลับ มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.75$ S.D. = 0.42) อันดับ 4 การพัฒนาหลักสูตรและนวัตกรรม มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.63$ S.D. = 0.43) และ อันดับ 5 การบูรณาการเทคโนโลยีดิจิทัลในการเรียนการสอน มีความคิดเห็น อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.56$ S.D. = 0.44) และ องค์ประกอบย่อย อันดับ 6 การพัฒนาวิชาชีพและการสร้างเครือข่ายความร่วมมือ มีความคิดเห็น อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.51$ S.D. = 0.45)

1.3 พบว่า ค่าเฉลี่ย องค์ประกอบหลักที่ 3 คุณลักษณะผู้ประกอบการนักศึกษอาชีวศึกษาความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.00$ S.D. = 0.44) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อปรากฏว่าค่าเฉลี่ยสูงสุด องค์ประกอบย่อย อันดับ 1 ความมุ่งมั่นและความมีวินัย มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.45$ S.D. = 0.56) อันดับ 2 ภาวะผู้นำและการทำงานเป็นทีม มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.30$ S.D. = 0.41) อันดับ 3 ความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม มีความคิดเห็น อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.91$ S.D. = 0.45) อันดับ 4 ความต้องการความสำเร็จ มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.86$ S.D. = 0.45) อันดับ 5 ความกล้าเสี่ยงอย่างมีเหตุผล มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.75$ S.D. = 0.43) และอันดับ 6 การรับรู้โอกาสและแสวงหาประโยชน์ มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.71$ S.D. = 0.43)

2. ผลการตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลการบริหารตามหลักพุทธวิธีที่ส่งผลต่อคุณลักษณะผู้ประกอบการของนักศึกษาในสถานศึกษา สังกัดสถาบันการอาชีวศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบหลัก ตามโมเดลการวัด ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบย่อย 17 ตัว พบว่าโมเดลมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์อยู่ในระดับดี โดยพิจารณาจากค่าความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้าง (Construct Validity) โดยพิจารณาจากค่า ไคสแควร์ (χ^2) เท่ากับ 141.255 P-value = 0.756 $\chi^2/df = 1.12172$ RMSEA และ SRMR เท่ากับ 0.019 และ 0.028 ส่วนค่า CFI และ TLI มีค่าเท่ากับ 0.993 และ 0.992 แสดงว่าโมเดลที่สร้างขึ้นมีความเที่ยงตรงตามโครงสร้าง (Construct Validity) และมีความกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ผลค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (Factor Loading) ขององค์ประกอบหลัก องค์ประกอบด้านการบริหารตามหลักพุทธวิธี (MBP)

องค์ประกอบย่อย การนำด้วยสติและความเอาใจใส่ (Mindful Leadership) มีค่าสูงที่สุด ($\lambda = 0.855$) องค์ประกอบหลัก องค์ประกอบด้านสมรรถนะวิชาชีพครูอาชีวศึกษายุคดิจิทัล (PCV) องค์ประกอบย่อย การพัฒนาหลักสูตรและนวัตกรรม มีค่าสูงที่สุด ($\lambda = 0.640$) และ องค์ประกอบหลัก องค์ประกอบด้านคุณลักษณะผู้ประกอบการนักศึกษา (CVS) องค์ประกอบย่อย ความต้องการความสำเร็จ (Need for Success): มีค่าสูงที่สุด ($\lambda = 0.491$) พบว่า โมเดล มีความเที่ยงตรงทางโครงสร้าง (Construct Reliability: CR) เท่ากับ 0.956 ผลการวิเคราะห์ค่าอิทธิพลของ ตัวแปรจากการตรวจสอบข้อมูล พบว่า การบริหารตามหลักพุทธวิธี (M) มีอิทธิพลทางตรงต่อคุณลักษณะ ผู้ประกอบการนักศึกษา เท่ากับ 0.0108 สมรรถนะวิชาชีพครูอาชีวศึกษายุคดิจิทัล (P) มีอิทธิพลทางตรงต่อ คุณลักษณะผู้ประกอบการนักศึกษา เท่ากับ 0.3466 การบริหารตามหลักพุทธวิธี (M) มีอิทธิพลทางตรงต่อ สมรรถนะวิชาชีพครูอาชีวศึกษายุคดิจิทัล (P) เท่ากับ 0.1516 การบริหารตามหลักพุทธวิธี (M) มีอิทธิพลทางอ้อม ต่อคุณลักษณะผู้ประกอบการนักศึกษา โดยผ่านสมรรถนะวิชาชีพครูอาชีวศึกษายุคดิจิทัล (P) เท่ากับ 0.0525 อย่างมีนัยสำคัญที่สถิติที่ระดับ .05

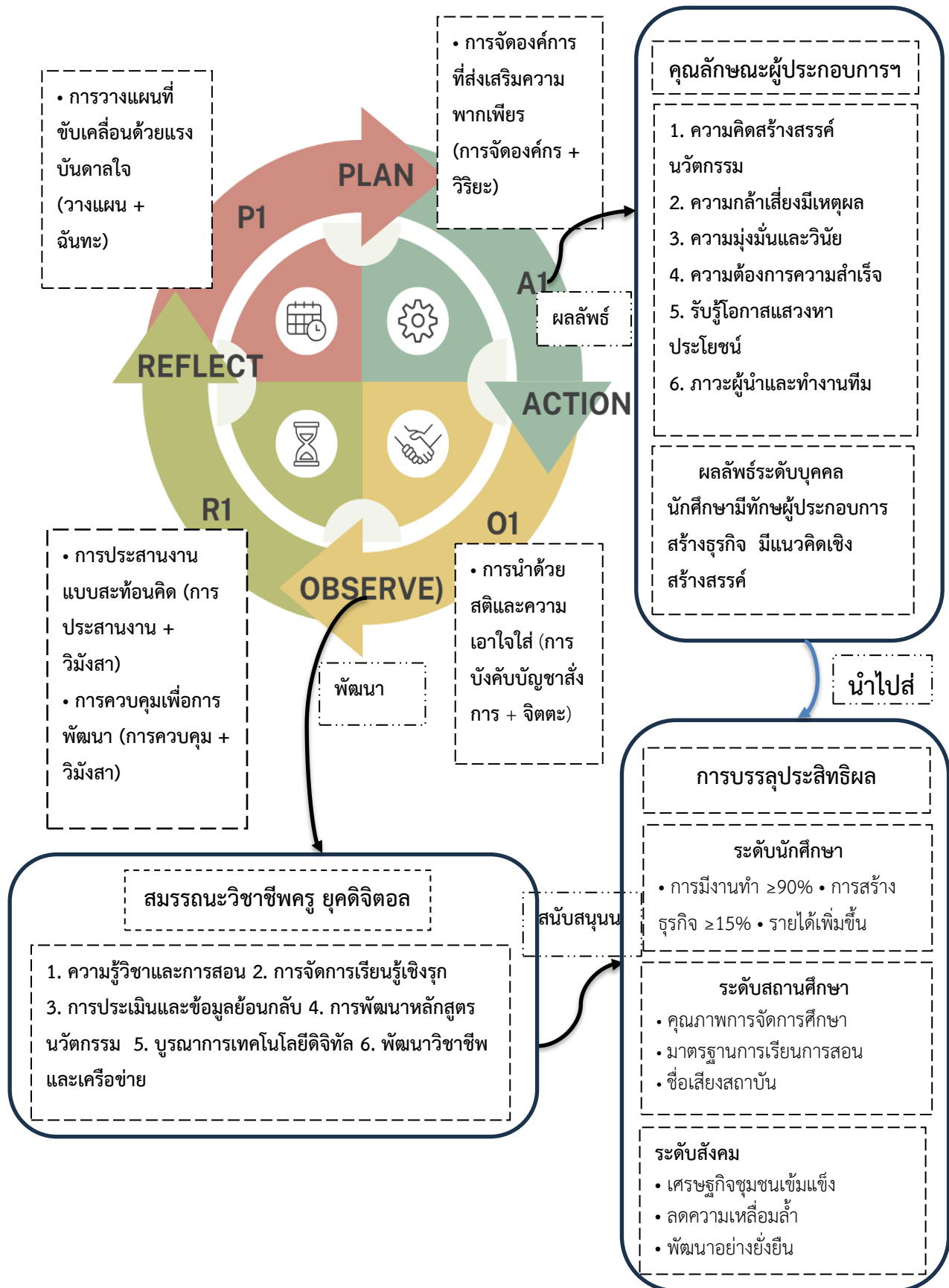

$\chi^2=169.50$, $df=113$, $\chi^2/df=1.50$, P-Value=0.665, CFI=0.875, TLI=0.875, RMSEA=0.029, SRMR=0.050

ภาพที่ 1 ค่าอิทธิพลของตัวแปร

3. ผลการประเมินโมเดลการบริหารตามหลักพุทธวิธีที่ส่งผลต่อคุณลักษณะผู้ประกอบการของนักศึกษา ในสถานศึกษา สังกัดสถาบันการอาชีวศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

โมเดลการบริหารตามหลักพุทธวิธีบูรณาการ PAOR ประกอบด้วย 5 หลักการบริหาร ที่บูรณาการระหว่าง POCCC กับ อิทธิบาท 4 ผ่านวงจร PAOR ที่หมุนเวียนและพัฒนาขึ้นเป็นเกลียวอย่างต่อเนื่อง เพื่อขับเคลื่อน การพัฒนาสมรรถนะครูและคุณลักษณะผู้ประกอบการของนักศึกษาไปสู่การบรรลุประสิทธิผล การดำเนินการตาม โมเดลการบริหารตามหลักพุทธวิธีบูรณาการ PAOR ผลการประเมินโดยการประชุมสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญ ค่าเฉลี่ย มีระดับความเหมาะสม อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.75$ S.D. = 0.46) ระดับความเป็นไปได้ ค่าเฉลี่ย มีระดับความ เหมาะสม อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.54$ S.D. = 0.61) และ ผลการประเมินโมเดลกับผู้มีส่วนได้เสีย ค่าเฉลี่ยอยู่ ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.63$ S.D. = 0.64)

ภาพที่ 2 โมเดลการบริหารตามหลักพุทธวิธีบูรณาการ PAOR

อภิปรายผล

1. จากผลการศึกษารูปแบบองค์ประกอบและตัวบ่งชี้การบริหารตามหลักพุทธวิธีและคุณลักษณะผู้ประกอบการของนักศึกษาในสถานศึกษาสังกัดสถาบันการอาชีวศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า โมเดล ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ การบริหารตามหลักพุทธวิธี สมรรถนะวิชาชีพครูยุคดิจิทัล และคุณลักษณะผู้ประกอบการของนักศึกษา ซึ่งเป็นผลจากการบูรณาการระหว่างหลักการบริหารตะวันตกและหลักธรรมทางพุทธศาสนา สอดคล้องกับงานวิจัยของ สงกรานต์ อนุสุเรนทร์ ที่พัฒนาตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนสุภาพะ พบว่า การเน้นบทบาทของผู้บริหารในฐานะผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่บูรณาการหลักการบริหารสมัยใหม่เข้ากับบริบทสังคมและวัฒนธรรมไทยเพื่อพัฒนาคุณภาพสถานศึกษา การบริหารตามหลักพุทธวิธี การบูรณาการระหว่างหลักการบริหารของ Fayol, H. กับอิทธิบาท 4 แสดงให้เห็นถึงการปรับใช้หลักธรรมทางพุทธศาสนาในบริบทของการบริหารสมัยใหม่ (สงกรานต์ อนุสุเรนทร์, 2567) สอดคล้องกับแนวคิดของ Mintzberg, H. ที่เน้นถึงความสำคัญของการสะท้อนคิดในกระบวนการบริหาร (Mintzberg, H., 2009) และงานวิจัยของพระครูประโชติสารนิวิฐ (ลมมนตรี) และคณะ ที่ศึกษารูปแบบภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์โดยใช้หลักอิทธิบาท 4 ที่มีอิทธิพลต่อการบริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 พบว่า การบูรณาการหลักอิทธิบาท 4 (ฉันทะ วิริยะ จิตตะ วิมังสา) เข้ากับภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ส่งผลเชิงบวกต่อประสิทธิภาพการบริหารสถานศึกษา องค์ประกอบสมรรถนะวิชาชีพครูยุคดิจิทัล ประกอบด้วย 6 ด้าน สะท้อนถึงการตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีและความต้องการของตลาดแรงงานในศตวรรษที่ 21 (พระครูประโชติสารนิวิฐ (ลมมนตรี) และคณะ, 2566) สอดคล้องกับแนวคิดของ Shulman, L. S. เกี่ยวกับความรู้ในเนื้อหาวิชาและวิธีการสอน (Shulman, L. S., 1987) และ Darling-Hammond, L. ที่เน้นความสำคัญของการพัฒนาวิชาชีพครูอย่างต่อเนื่อง การบูรณาการเทคโนโลยีดิจิทัลในการเรียนการสอนเป็นองค์ประกอบสำคัญที่สอดคล้องกับยุคสมัยที่การศึกษาอาชีวศึกษาต้องปรับตัวเพื่อผลิตบุคลากรที่มีทักษะสอดคล้องกับความต้องการของภาคอุตสาหกรรม 4.0 คุณลักษณะผู้ประกอบการของนักศึกษาที่ประกอบด้วย 6 ด้าน สะท้อนถึงความสอดคล้องกับทฤษฎีผู้ประกอบการร่วมสมัย (Darling-Hammond, L., 2006) โดยเฉพาะแนวคิดของ Timmons, J. A., & Spinelli, S., Schumpeter, J. A. ที่เน้นความสำคัญของความคิดสร้างสรรค์และการรับรู้โอกาส เน้นบทบาทของนวัตกรรมในกระบวนการประกอบการ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยที่ได้ โดยเฉพาะการสร้างสมดุลระหว่างการบริหารที่มีประสิทธิภาพกับการพัฒนาคุณลักษณะผู้ประกอบการของนักศึกษา (Timmons, J. A. & Spinelli, S., 2009); (Schumpeter, J. A., 2017)

2. จากผลการตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลการบริหารตามหลักพุทธวิธีที่ส่งผลต่อคุณลักษณะผู้ประกอบการของนักศึกษา กับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยใช้การวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง พบว่า โมเดลมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ในระดับที่ยอมรับได้ ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับแนวคิด Hair, J. F. et al. ว่าการใช้ SEM เป็นเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพในการทดสอบทฤษฎีเชิงสาเหตุที่ซับซ้อน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรแฝงหลายตัวที่มีอิทธิพลต่อกันในลักษณะเชิงสาเหตุ (Hair, J. F. et al., 2010) การที่โมเดลมีความสอดคล้องกับข้อมูลแสดงให้เห็นว่ากรอบแนวคิดทางทฤษฎีที่พัฒนาขึ้น การพิจารณาค่าสถิติความสอดคล้องของโมเดล ($\chi^2 = 141.255$ df = 116, $\chi^2/df = 1.12172$, P-Value = 0.756, CFI = 0.993, TLI = 0.992, RMSEA = 0.019, SRMR = 0.028) โมเดลมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ในระดับดีมากตามที่ Kline, R. B. เสนอไว้ สะท้อนให้เห็นว่าโมเดลที่พัฒนาขึ้นมีความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้าง และสามารถอธิบายความแปรปรวนของตัวแปรตามได้อย่างมีนัยสำคัญ ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ ที่พบว่า การบริหารตามหลักพุทธวิธีมีอิทธิพลทางตรงต่อสมรรถนะวิชาชีพครูยุคดิจิทัล และมีอิทธิพลทางอ้อมต่อคุณลักษณะผู้ประกอบการของนักศึกษาผ่านสมรรถนะวิชาชีพครู (Kline, R. B., 2016) แสดงให้เห็นว่าการบริหารจัดการจะส่งผลต่อนักศึกษาได้ดีที่สุดต้องส่งผ่านตัวแปรกลาง คือ “สมรรถนะครู” (Indirect Effect) สอดคล้องกับแนวคิดของ Schumacker, R. E. &

Lomax, R. G. ท่ออธิบายว่าการวิเคราะห์เส้นทาง (Path Analysis) ใน SEM สามารถระบุอิทธิพลทางตรงและทางอ้อมได้อย่างชัดเจน (Schumacker, R. E. & Lomax, R. G., 2016) กับงานวิจัยของ พงศ์จักร ยามสุข และคณะ ที่ใช้การวิจัยแบบผสมผสานและตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลโดยใช้ CFA พบว่า โมเดลมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ในระดับดีมาก แสดงให้เห็นว่า 2 งานวิจัยมีความสอดคล้องกันในแนวทางการวิจัย และวิธีการตรวจสอบคุณภาพโมเดล โดยเฉพาะการใช้วิธีวิจัยแบบ ผสมผสานที่บูรณาการทั้งข้อมูลเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ การใช้ CFA และ SEM ในการยืนยันความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้าง (พงศ์จักร ยามสุข และคณะ, 2567)

3. จากผลการประเมินโมเดลการบริหารตามหลักพุทธวิธีบูรณาการ PAOR โดยผู้ทรงคุณวุฒิ พบว่า โมเดลมีความเหมาะสม ความเป็นไปได้ ระดับมากที่สุด ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับแนวคิดของ Eisner, E. W. ที่เน้นการประเมินคุณภาพโดยผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา นักวิชาการด้านการบริหารการศึกษา และผู้เชี่ยวชาญด้านพุทธศาสตร์ ให้การประเมินในระดับสูง แสดงให้เห็นว่าโมเดลมีรากฐานทางทฤษฎีที่มั่นคง และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในบริบทของการจัดการศึกษาอาชีวศึกษาได้อย่างเหมาะสม (Eisner, E. W., 1991) การบูรณาการระหว่างหลักการบริหารของ Fayol, H. กับ หลักอิทธิบาท 4 เข้าเป็นโมเดล PAOR สะท้อนถึงความพยายามในการสร้างรูปแบบการบริหารที่สมดุลระหว่างประสิทธิภาพและจริยธรรม (Fayol, H., 1977) ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Senge, P. M. เกี่ยวกับองค์กรแห่งการเรียนรู้ที่เน้นการพัฒนาอย่างยั่งยืนผ่านการสร้างวิสัยทัศน์ร่วม การเรียนรู้ร่วมกัน และการคิดเชิงระบบ (Senge, P. M., 1990) สอดคล้องกับงานวิจัยของ บรรจง ลาวะลี ที่ได้ศึกษาตัวแบบพุทธบูรณาการการบริหารเพื่อความเป็นเลิศของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ผลการวิจัยพบว่า คู่มือการใช้ข้อบังคับประกอบและตัวบ่งชี้พุทธบูรณาการการบริหารเพื่อความเป็นเลิศของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก สามารถนำไปใช้ได้ผลการทดสอบสหสัมพันธ์แบบลำดับที่สำหรับความสอดคล้องกันในการตัดสินใจพหุคูณ F มีค่าเท่ากับ 0.28 ซึ่งมีค่าน้อยกว่า 2.17 ซึ่งไม่ตกอยู่ในอาณาเขตวิกฤตจึงไม่สามารถปฏิเสธสมมติฐานหลัก H0 ดังนั้นผู้ตัดสินทั้ง 9 รูป/คนมีความคิดเห็นตรงกัน (บรรจง ลาวะลี และคณะ, 2564)

ข้อจำกัดของการวิจัย

1. ข้อจำกัดด้านพื้นที่และบริบท งานวิจัยนี้มีขอบเขตพื้นที่ศึกษาเฉพาะเจาะจงใน สถาบันการอาชีวศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยเน้นกลุ่มจังหวัด “ร้อยแก่นสารสินธุ์” (ร้อยเอ็ด ขอนแก่น มหาสารคาม กาฬสินธุ์) เท่านั้น มีข้อจำกัดในการนำไปใช้อ้างอิงหรือขยายผลในภูมิภาคอื่น
2. ข้อจำกัดด้านผู้ให้ข้อมูล กลุ่มตัวอย่างหลักที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อยืนยันโมเดล คือ ผู้บริหารและครูผู้สอน ไม่ได้เก็บข้อมูลโดยตรงจากตัวนักศึกษาหรือผู้สำเร็จการศึกษา ซึ่งอาจทำให้ผลการประเมินคุณลักษณะ นักศึกษามาจากมุมมองและการรับรู้ของบุคลากร มากกว่าการวัดพฤติกรรมจริงของนักศึกษาโดยตรง
3. ข้อจำกัดด้านเนื้อหาและตัวแปร กรอบแนวคิดการวิจัยมุ่งเน้นการบูรณาการหลักพุทธธรรม (อิทธิบาท 4) ซึ่งเป็นบริบทเฉพาะของวัฒนธรรมไทยพุทธ การนำโมเดลนี้ไปประยุกต์ใช้ในบริบทที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมหรือศาสนาอื่น อาจจำเป็นต้องมีการปรับปรุงหรือเทียบเคียงหลักการให้เหมาะสมกับบริบทนั้น ๆ

องค์ความรู้ใหม่

งานวิจัยนี้ได้นำเสนอ “โมเดลการบริหารตามหลักพุทธวิธีบูรณาการวงจร PAOR” ซึ่งถือเป็นนวัตกรรมทางปัญญาที่อธิบายกลไกเชิงสาเหตุของการส่งผ่านอิทธิพลจากการบริหารจัดการของผู้บริหาร ไปสู่คุณลักษณะผู้ประกอบการของนักศึกษา โดยมี สมรรถนะวิชาชีพครูยุคดิจิทัล ทำหน้าที่เป็นตัวแปรส่งผ่าน (Mediator) ที่สำคัญที่สุด โดยจุดเด่นขององค์ความรู้ใหม่สามารถสรุปได้ 3 ประเด็นหลัก ดังนี้

1. การบูรณาการศาสตร์สากลและพุทธธรรมสู่วงจรคุณภาพ (The Integration of POCCC, Iddhipada 4, and PAOR): งานวิจัยนี้ก้าวข้ามทฤษฎีการบริหารแบบเดิมด้วยการสังเคราะห์ หน้าที่การบริหารของ Fayol, H.

(POCCC) เข้ากับ หลักอิทธิบาท 4 จนเกิดเป็นกระบวนการบริหารใหม่ 5 องค์ประกอบที่ขับเคลื่อนด้วยวงจร PAOR (Plan, Act, Observe, Reflect) 1) การวางแผนที่ขับเคลื่อนด้วยแรงบันดาลใจ (Planning + ฉันทะ) 2) การจัดองค์การที่ส่งเสริมความผูกพัน (Organizing + วิริยะ) 3) การนำด้วยสติและความเอาใจใส่ (Commanding + จิตตะ) 4) การประสานงานแบบสะท้อนคิด (Coordinating + วิมังสา) 5) การควบคุมเพื่อการพัฒนา (Controlling + วิมังสา)

2. องค์ความรู้ใหม่นี้ถูกจัดวางโครงสร้างอย่างเป็นระบบตามหลัก Logic Model เพื่ออธิบายกระบวนการเปลี่ยนผ่าน ได้แก่ ปัจจัยนำเข้า (Input) การบริหารตามหลักพุทธวิธี (5 องค์ประกอบ) ตัวแปรส่งผ่าน (Mediator) สมรรถนะวิชาชีพครูอาชีวศึกษายุคดิจิทัล (6 องค์ประกอบ) ผลลัพธ์ (Outcome) คุณลักษณะผู้ประกอบการ นักศึกษา (6 องค์ประกอบ) ผลกระทบ (Impact) ประสิทธิผลระดับสถานศึกษา นักศึกษา และสังคม

3. ตัวชี้วัดผลลัพธ์ที่จับต้องได้และเชื่อมโยงความยั่งยืน (SDGs) โมเดลนี้กำหนดตัวชี้วัดความสำเร็จที่ชัดเจนเพื่อยืนยันผลกระทบเชิงประจักษ์ ได้แก่ อัตราการมีงานทำของผู้สำเร็จการศึกษา 90% และอัตราการสร้างธุรกิจจริง (Start-up) 15% พร้อมทั้งเชื่อมโยงผลลัพธ์สู่เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) ในมิติของการสร้างเศรษฐกิจชุมชนที่เข้มแข็ง

สรุปและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องนี้ สรุปได้ว่า 1) องค์ประกอบและตัวบ่งชี้โมเดลการบริหารตามหลักพุทธวิธีที่ส่งผลต่อคุณลักษณะผู้ประกอบการของนักศึกษาในสถานศึกษา สังกัดสถาบันการอาชีวศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ 1.1) การบริหารตามหลักพุทธวิธี 1.2) สมรรถนะวิชาชีพครูอาชีวศึกษายุคดิจิทัล และ 1.3) คุณลักษณะผู้ประกอบการของนักศึกษา 2) ผลการตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลกับข้อมูลเชิงประจักษ์โดยใช้การวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง พบว่า โมเดลมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ในระดับที่ยอมรับได้ โดยค่าสถิติความสอดคล้องของโมเดลมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ในระดับดีมาก และ 3) ผลการประเมินโมเดลการบริหารตามหลักพุทธวิธีบูรณาการ PAOR โดยผู้ทรงคุณวุฒิ พบว่า โมเดลมีความเหมาะสม ความเป็นไปได้ อยู่ในระดับมากที่สุด แสดงให้เห็นว่าโมเดลสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในบริบทของสถานศึกษาอาชีวศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ สถานศึกษาอาชีวศึกษาควรนำโมเดล ไปปรับใช้โดยเริ่มจากการสร้างความเข้าใจและการยอมรับในหมู่ผู้บริหารและครูผู้สอน ควรจัดอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนาความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักพุทธวิธีและการบูรณาการกับการบริหารสมัยใหม่ สถาบันการอาชีวศึกษาภาคควรสนับสนุนการพัฒนาครูในด้านสมรรถนะดิจิทัลอย่างต่อเนื่อง จัดสรรงบประมาณและทรัพยากรที่เพียงพอสำหรับการพัฒนาโมเดล การวิจัยครั้งต่อไปควรมีการวิจัยเชิงทดลองเพื่อศึกษาผลของการนำโมเดล ไปใช้จริงในสถานศึกษาต่อคุณภาพการบริหารและคุณลักษณะผู้ประกอบการของนักศึกษา ควรศึกษาเปรียบเทียบการใช้โมเดลในบริบทที่แตกต่างกัน ควรพัฒนาและทดสอบเครื่องมือวัดคุณลักษณะผู้ประกอบการที่มีความเที่ยงตรงและความเชื่อมั่นสูง และควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการนำโมเดลไปใช้

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม. (2559). แผนพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม พ.ศ. 2559 - 2579.

กรุงเทพมหานคร: กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม.

บรรจง ลาวะลี และคณะ. (2564). ตัวแบบพุทธบูรณาการการบริหารเพื่อความเป็นเลิศของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย. ใน ดุษฎีนิพนธ์ศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.

- พงศ์จักร ยามสุข และคณะ. (2567). การพัฒนากลยุทธ์การบริหารสถานศึกษาตามแนวคิดไม่ทิ้งเด็กคนใดไว้ข้างหลังของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบุรีรัมย์. ใน *ดุชนิพนธ์ศึกษาศาสตร์ดุชนิพนธ์ิต* สาขาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย.
- พระครูประโชติสารนิวิฐ (ลมมนตรี) และคณะ. (2566). รูปแบบภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์โดยใช้หลักอิทธิบาท 4 ที่มีอิทธิพลต่อการบริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2. *วารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม*, 7(2), 267-280.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต). (2559). *พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สงกรานต์ อนุสรณ์. (2567). การพัฒนาตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนสุภาพะ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. ใน *ดุชนิพนธ์ศึกษาศาสตร์ดุชนิพนธ์ิต* สาขาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). *แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579*. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.
- Comrey, A. L. & Lee, H. B. . (1992). *A first course in factor analysis*. (2nd ed.). Hillsdale: Lawrence Erlbaum Associates.
- Darling-Hammond, L. (2006). *Powerful teacher education: Lessons from exemplary programs*. San Francisco: Jossey-Bass.
- Eisner, E. W. (1991). *The enlightened eye: Qualitative inquiry and the enhancement of educational practice*. New York: Macmillan.
- Fayol, H. (1977). *General and industrial management* (C. Storrs, Trans.). London: Pitman. (Original work published 1916).
- Hair, J. F. et al. (2010). *Multivariate data analysis*. (7th ed.). Upper Saddle River: Pearson.
- Kigotho, W. (2023). *Social media addiction affecting student performance*. University World News. Johannesburg, South Africa: University World News.
- Kline, R. B. (2016). *Principles and practice of structural equation modeling*. (4th ed.). New York: The Guilford Press.
- Kolb, D. A. (1984). *Experiential learning: Experience as the source of learning and development*. Englewood Cliffs: Prentice Hall.
- Mintzberg, H. (2009). *Managing*. San Francisco: Berrett-Koehler Publishers.
- Polit, D. F. & Beck, C. T. (2012). *Nursing research: Generating and assessing evidence for nursing practice*. (9th ed.). Philadelphia: Lippincott Williams & Wilkins.
- Schumacker, R. E. & Lomax, R. G. (2016). *A beginner's guide to structural equation modeling*. (4th ed.). New York: Routledge.
- Schumpeter, J. A. (2017). *The theory of economic development* (R. Opie, Trans.). London: Routledge. (Original work published 1934).
- Senge, P. M. (1990). *The fifth discipline: The art and practice of the learning organization*. New York: Doubleday/Currency.

- Shulman, L. S. (1987). Knowledge and teaching: Foundations of the new reform. *Harvard Educational Review*, 57(1), 1-23.
- Stirling, A. (2020). *Government AI Readiness Index 2020*. Upper Colwall, England: IDRC & Oxford Insights.
- Timmons, J. A. & Spinelli, S. (2009). *New venture creation: Entrepreneurship for the 21st century*. (8th ed.). Singapore City: McGraw-Hill/Irwin.
- Zsolnai, L. & Kovács, G. (2021). Buddhist economics and sustainability. *Society and Economy*, 43(1), 1-15.